

ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, ПРОФЕСИОНАЛЕН ОПИТ И ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ БРОКЕР

Ас. Милен Иванов Атанасов
СА „Д. А. Ценов” – Свищов

***Резюме:** В настоящата разработка, съобразно българското и европейското законодателство се разглежда изискването спрямо застрахователния брокер да притежава необходимите образование, професионален опит и професионална квалификация в областта на застрахователното и презастрахователното посредничество. В тази насока се съпоставят редица особености в стария и в новия Кодекс за застраховането. Конкретизира се какво точно би трябвало да бъде висшето образование на застрахователния брокер и се дава акцент върху законодателните новости, уреждащи професионалния му опит, които значително го обогатяват. Посочва се начинът и редът, организирани от Комисията за финансов надзор за придобиване и поддържане на професионална квалификация от застрахователния брокер и неговите служители. Направени са предложения за усъвършенстване на нормативната уредба по всички основни въпроси.*

***Ключови думи:** застрахователен брокер; застрахователно посредничество; образование; професионален опит; професионална квалификация; застрахователно дружество.*

1. Въведение

Застрахователните брокери (ЗБ) са основен фактор за формирането и развитието на застрахователните процеси както на българския, така и на европейския застрахователен пазар. Разпространението и пласирането на застрахователните продукти на застрахователните дружества зависи до голяма степен от високия професионализъм и умения на застрахователния брокер при работата му с ползвателите на застрахователни услуги. Поради тази причина, за да извършва качествена посредническа дейност, застрахователния брокер трябва да притежава необходимите образование, професионален опит и професионална квалификация в областта на застрахователното и презастрахователното посредничество.

2. Изисквания към застрахователния брокер

Професионалните изисквания към ЗБ, регламентирани в чл. 303, ал. 1 и 2 от Кодекса за застраховане (КЗ), са съобразени и с уредбата във втората Директива 2002/92/ЕС за застрахователно посредничество на Европейския парламент и на Съвета от 9.12.2002 г. в частта за професионалните изисквания към застрахователните посредници – чл. 4, пар. 1 от Директивата.

Когато ЗБ е физическо лице (ФЛ) – едноличен търговец (ЕТ), съобразно ал. 2 от чл. 303 от КЗ, той трябва да отговаря на следните изисквания за образование, професионален опит и професионална квалификация, както следва:

- **висше образование** – Както в отменения Кодекс за застраховането, така и в действащия, не се конкретизира какво трябва да бъде висшето образование на ЗБ. За разлика от застрахователния агент (ЗА), който намирайки се в пряка обвързаност със съответния застраховател, извършва посредническа дейност от негово име и за негова сметка, изразената самостоятелност на ЗБ, както и много по-комплексната му компетентност, предполагат той да притежава нужната ерудираност и задълбочени познания в областта на застрахователното и презастрахователното посредничество. По мое мнение, допълнителното изискване за професионален опит на ЗБ в сферата на застраховането единствено надгражда нивото на ефективност и повишава качеството на дейността му, но не може изцяло да компенсира липсата на висше образование, пряко обвързано и тясно профилирано в областта на застрахователните отношения. Глобалният информационно-технологичен и икономически прогрес е предпоставка за възникването на все по-нови застрахователни рискове, които на свой ред изискват оптимална приспособимост и адекватност спрямо съответстващите и най-подходящите за съответните ползватели на застрахователни услуги видове застраховки. Поради тази причина висшето образование в областта на застраховането и презастраховането при ЗБ е важна предпоставка, както за ползвателите, така и за застрахователите и презастрахователите при формирането на техния избор, да встъпят в договорни отношения със съответния застрахователен посредник, водени от убежденията за надеждност и професионализъм. Профилираното образование дава по-добра конкурентоспособност на ЗБ на европейския застрахователен пазар. Посредническите услуги на наши високо квалифицирани кадри биха били търсени не само от български, но и от все повече чуждестранни застрахователни дружества. Това обстоятелство пък от своя страна следва гравивно да стимулира и насърчи

българските застрахователи непрекъснато да обогатяват и да усъвършенстват своите застрахователни продукти.

В тази връзка считам, че с оглед повишаване ефективните и благоприятни резултати от дейността на ЗБ е целесъобразно в чл. 303, ал. 2, т. 1 от КЗ изрично да се конкретизира висшето образование на застрахователните брокери да бъде в областта на застраховането.

• **професионален опит в областта на застраховането** – При извършването на посредничество за сключването и поддържането на застрахователни договори, ЗБ е напълно компетентен и подготвен да осъществява тази дейност като самостоятелен търговец по занятие. Благодарение на неговата квалификация и опит, за разлика от ЗА не е необходимо той да преминава през обучение и подготовка допълнително и от страна на застрахователя.¹

В чл. 303, ал. 1 и 2 от КЗ също е визирано, че когато ЗБ е юридическо лице (ЮЛ), членовете на неговия управителен орган и всички други лица, оправомощени да го управляват или представляват, трябва също да отговарят на посочените изисквания за висше образование, професионален опит или за успешно издържан изпит за професионална квалификация.

Когато член на управителен или контролен орган на ЗБ е ЮЛ, същите изисквания се отнасят и за ФЛ, които са в състава на това ЮЛ – чл. 303, ал. 3 от КЗ.

В този случай професионален опит означава най-малко две последователни години работа на ръководна длъжност или на длъжност, която е непосредствено свързана със сключването и изпълнението на застрахователни договори в застраховател, презастраховател, ЗБ или ЗА.²

Новост в чл. 303, ал. 4 от КЗ е, че професионалният опит на ЗБ и на лицата, участващи в неговите управителни органи се приравнява на опита на лицата, които могат да управляват или представляват застраховател, или презастраховател, както и на тези лица, които са членове на управителни органи на застраховател и презастраховател. Изискванията, на които трябва да се отговаря, за да се притежава такъв опит, са посочени в чл. 83, ал. 1 от КЗ. Някои от тях са свързани с това, лицето в продължение не по-малко от три до пет години да е заемало длъжност в управителен или в контролен орган на застраховател, застрахователен или финансов холдинг, застрахователен холдинг със смесена дейност, финансов холдинг със смесена дейност, презастраховател, пенсионноосигурително дружество, банка или друго предп-

¹ Драганов, Х. Застраховане. С., ФорКом, 2001, с. 96.

² Голева, П. Застрахователно договорно право. С., Феней, 2012, с. 53.

рияние от финансовия сектор. Друга възможност е лицето не по-малко от 5 години да е заемало длъжност като представляващ ЗБ, непосредствено ръководещ дейността по застрахователно посредничество, когато дейността на брокера по застрахователни сделки е съизмерима с тази на застрахователя, съответно на презастрахователя. На следващо място като алтернатива, лицето не по-малко от 10 години да е заемало длъжност с ръководни функции в държавна институция в сферата на икономиката и финансите или длъжност с ръководни функции във финансовото управление на други държавни институции.

Изискванията по чл. 83, ал. 1 от КЗ са с диспозитивен характер. По този начин всяко лице, което желае да извършва дейност като ЗБ или трябва да отговаря на някои от тези изисквания, или да е преминало успешно изпитът за професионална квалификация, организиран от Комисията за финансов надзор (КФН). Въз основа на тях, опитът и квалификацията на ЗБ се надграждат и оптимизират в изключително голяма степен. Когато ЗБ преди да бъде регистриран като такъв е бил в управленските и представителни структури на застрахователи, презастрахователи, различни видове застрахователни и финансови холдингови дружества, това обстоятелство благоприятства той да има задълбочени познания относно спецификата в дейността на застрахователните дружества, осъществяването на застрахователни правоотношения, както и да е наясно с особеностите на разнообразните застрахователни продукти. Особено важно значение е опитът, който се придобива, когато лицето дълго време работи за вече утвърден в практиката ЗБ, представлявайки го в застрахователното посредничество.

Всички тези познания и опит, които ЗБ формира още предварително, неминуемо допринасят за извършването от негова страна на изключително качествена и професионална посредническа дейност в сферата на застраховането и презастраховането. Гарантира се ползвателите на застрахователни услуги винаги да бъдат прецизно консултирани и осведомени относно най-добрите застрахователни покрития, отговарящи на индивидуалните им потребности. Създава се чувство на сигурност застрахователните договори да се сключват, поддържат и изпълняват винаги коректно и законосъобразно с помощта на ЗБ, като не се нарушават и опорочават правата и интересите на застрахованите лица.

• **професионална квалификация** – Условността и редът за провеждане на изпит за професионална квалификация, както условията за признаване на квалификация, придобита в държава членка, се определят от КФН с отделна наредба: Наредба № 28 от 10.05.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит за професионална квалификация

на застрахователните брокери и за признаване на квалификация, придобита в държава членка (обн. в ДВ, бр. 42 от 23.05.2006 г.).

Разпоредбите на наредбата се прилагат както към ЗБ, който е ЕТ, така и към членовете на управителните органи, и лицата, оправомощени да управляват или представляват ЗБ - ЮЛ, а така също и към физическите лица, представляващи юридическото лице – член на управителен или контролен орган на ЗБ – чл. 1, ал. 1 от Наредбата.

Лицата, преминали успешно изпита за професионална квалификация получават сертификат, издаден от заместник-председателя на КФН.

По реда на Наредбата относно изпита за професионална квалификация, се признава и квалификацията на посочените по-горе лица, която е придобита в държава членка на ЕС – чл. 1, ал. 2 от Наредбата.

С разпоредбите на Наредбата е създадена възможност за заварените ЗБ, които са привели дейността си в съответствие с изискванията на КЗ (в срок до 31 март 2006 г. и които отговарят на изискването за професионален опит), да се впишат служебно в регистъра без да се явяват на изпит – чл. 2, ал. 2, т. 1 от Наредбата.

По отношение на служителите на ЗБ – ЮЛ, които са непосредствено заети с извършването на застрахователно и презастрахователно посредничество, чл. 303, ал. 5 от КЗ изисква те да притежават най-малко средно образование, да отговарят на изискванията по ал. 1 от същия член, както и да имат необходимата квалификация за изпълнение на задълженията си. В съпоставка с чл. 157, ал. 4 от отменения КЗ, подобна квалификация по отношение на тези лица не се предвижда. В чл. 303, ал. 5 от действащия КЗ не е изяснено каква точно следва да бъде посочената квалификация. Считам за необходимо да се уточни, дали тя е приравнена на квалификацията, която се придобива след успешно издържан изпит, организиран от КФН и дали споменатите служители се включват към лицата, посочени в чл. 1, ал. 1 от Наредбата.

От своя страна, ЗБ следва да осигури обучение на служителите си, които са непосредствено заети с извършването на застрахователно и презастрахователно посредничество – чл. 303, ал. 6 от КЗ. По този начин, дори тези лица в следствие да започнат да извършват застрахователно или презастрахователно посредничество за друг ЗБ, те вече ще са квалифицирани кадри.

В допълнение към изискването за поддържане и гарантиране на високо квалифицирана посредническа дейност от ЗБ, е новият чл. 304 от действащия КЗ. В ал. 1 от него е предвидено, че всеки ЗБ е длъжен да гарантира, че неговите служители, които разпространяват застрахователни продукти, имат подходящи знания и компетентност.

Като удачен способ за гарантиране, намирам за необходимо да бъде въведено императивното задължение лично ЗБ, когато е ЕТ или лице, участващо в управителния орган на ЗБ, действащ като ЮЛ, периодично през определен законоустановен период от време да провежда щателна изпитна проверка, чрез която да се констатира наличието или липсата на необходимата квалификация при служителите на ЗБ.

Според мен, след като ЗБ упражнява дейността си като застрахователен посредник, даването на такава гаранция относно знанията и компетентността на неговите служители следва да се отнася за всички ФЛ и ЮЛ, които все още не са, но в следствие могат да станат бъдещи членове на управителните му органи. Това е така, при положение, че в чл. 307, ал. 1, т. 2, е предвидено, че ако ЗБ е ЮЛ, той е длъжен предварително още към искането му за вписване в регистъра на КФН да представи относно лицата, които го управляват, данни и документи, удостоверяващи именно наличието на притежавано от тях висше образование, професионален опит в областта на застраховането и успешно преминал изпит за професионална квалификация, организиран от комисията.

В тази връзка по отношение на служителите на ЗБ, които не са част от управителните му органи, но въпреки това са непосредствено заети с извършването на застрахователно и презастрахователно посредничество, при назначаването на нови такива служители, намирам за необходимо ЗБ да е длъжен да представи пред комисията данни за притежавано от тях най-малко средно образование, както и документ, удостоверяващ необходимата им квалификация, според изискванията на чл. 303, ал. 5 от КЗ.

Съобразно ал. 2 от чл. 304, всеки ЗБ е длъжен да провежда периодично обучение на своите служители, които предлагат застрахователни продукти.

Считам, че това изискване е от особено важно значение за повишаване на качеството на застрахователното и презастрахователното посредничество. Чрез предвиденото периодично обучение на служителите на ЗБ се осигурява възможността те винаги да бъдат запознати с най-новите тенденции в сферата на застраховането и презастраховането. Същевременно се допринася и за развитието на застрахователните дружества, които по-лесно могат да разпространяват своите застрахователни продукти. Не на последно място в ползвателите на застрахователни услуги се формира чувство на сигурност и удовлетвореност, породено от квалифицирана и качествена посредническа дейност.

Заклучение:

Темповете на развитие на застраховането и презастраховането са пряко обвързани с адекватните професионални действия и уменията на застрахователните посредници непрекъснато да се приспособяват към съвременните, непрестанно променящи се динамични икономически отношения. Тези процеси налагат необходимостта застрахователните брокери постоянно да усъвършенстват своята дейност. За да е възможно това, считам, че както европейските директиви, така и националните законодателства на отделните държави членки, е необходимо да работят за периодичното и системно обогатяване и надграждане на образованието, професионалният опит и професионалната квалификация на застрахователните брокери.

ЛИТЕРАТУРА

1. Драганов, Х. Застраховане. С., ФорКом, 2001.
2. Голева, П. Застрахователно договорно право. С., Фенеа, 2012.
3. Кодекс за застраховането.
4. Наредба № 28 от 10.05.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит за професионална квалификация на застрахователните брокери и за признаване на квалификация, придобита в държава членка.